

О.О. Ткачова, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Ткачова О.О.

Полікультурна освіта як фактор формування толерантності особистості

У статті йдеться про пізнання людиною полі культури і про його самореалізації в багатокультурному суспільстві. Автор розглядає полікультурну освіту як шлях вирішення міжкультурних конфліктів через відкритість і толерантність.

Ключові слова: полікультурна освіта, кроскультурні здібності, толерантність.

Ткачева Е.А.

Поликультурное образование как фактор формирования толерантности личности

В статье говорится о познании человеком поликультуры и о его самореализации в многокультурном обществе. Автор рассматривает поликультурное образование как путь разрешения межкультурных конфликтов через открытость и толерантность.

Ключевые слова: поликультурное образование, кроскультурные способности, толерантность.

Реформування освіти в Україні націлене на впровадження нових підходів у підготовці майбутніх учителів та втілення нових стратегій. Звернення до гуманістичних засад педагогічної науки, інтеграційні процеси в освітньому просторі, поява комунікаційної мережі створюють низку передумов для активізації засад полікультурної освіти.

Одним із засобів оновлення сучасної системи освіти є вивчення європейського та світового досвіду педагогічної освіти та підготовки педагогічних кадрів з урахуванням полікультурності суспільства.

Актуалізація засад полікультурного виховання в Україні розпочалася з кінця 90-х років ХХ століття. У науковій літературі зустрічається багато

споріднених термінів для позначення напрямку освітньої політики на засадах полікультурного виховання. Це такі поняття, як “полікультурна освіта” (О.Гаганова, М.Красовицький, Т.Клінченко, Є.Ковальчук), “мультикультурна освіта” (П.Майо, П.Макларен, П.Фрейре), “багатокультурна освіта” (Г.Дмитрієв, О.Дубовик, В.Міттер), “полікультурна освіта і виховання” (І.Антонюк, Р.Баяновська, О.Джуринський, І.Лощенова, О.Сухомлинська).

Дуже активно розроблялися питання полікультурної освіти в зарубіжній педагогіці такими вченими, як Дж.Бенкс, Г.Бейкер, Д.Голлник, Дж.Гудлад, К.Кемпбел, С.Ньето, Е.Р.Холлінс, та іншими.

Актуальність упровадження полікультурної освіти зумовлена потребою організації нашого суспільства на засадах гуманізму, свободи, рівності та соціальної справедливості. У полікультурній освіті основна увага приділяється культурі, що має загальнолюдське значення, а отже, сприяє розвитку особистості, встановленню добросусідського співробітництва на міжособистісних, державних і міжнародних рівнях.

Подальший розвиток освіти, і зокрема вищої, спрямовано на виховання та навчання наступних поколінь у дусі терпимості та діалогу культур. Освіта повинна стати провідником національних та загальнолюдських цінностей, сприяти розумінню та поглибленню знань не тільки про власну культуру, але й культуру та традиції інших народів, виступати захисником свободи людини зі всіма її індивідуальними рисами, інтересами, орієнтаціями та надавати можливості для повної, багатопланової самореалізації.

Полікультурна освіта – це пізнання особистістю полікультури, можливість його самореалізації в полікультурному світі, що сприяє безконфліктній ідентифікації особистості в багатокультурному суспільстві і його інтеграції в полікультурний світовий простір.

Полікультурна освіта – це складний прогресивний процес реорганізації та реформування освіти, основною метою якого є глобальне переосмислення існуючих недоліків та запобігання дискримінаційних процесів в освітній практиці. На порозі нового тисячоліття багато міст і країн визначили освітню

реформу своїм основним пріоритетом. Моральна мета полікультурної освіти полягає в тому, щоб змінити життя учнів, не зважаючи на підґрунтя, і допомогти виховати громадян, які зможуть мирно жити і продуктивно працювати у суспільстві, яке стає все динамічнішим і складнішим. Продуктивні освітні зміни сповнені парадоксів та компонентів, які ми часто не розрізняємо у їхній сукупній дії, стверджує М.Фуллан: "...Піклування і компетентність, рівність усіх і винятковість кожного, соціальний та економічний розвиток не заперечують одне одного. Напруга між ними повинна перетворитись на нові потужні сили для розвитку і зростання" [3, с. 22]. А.В. Шафрикова підкреслює, що полікультурна освіта направлена на збереження і розвиток всього різноманіття культурних цінностей, норм и форм діяльності, існуючих в суспільстві, і базується на взаємодії різних культур. [4 с. 7].

Основна ідея полікультурної освіти проявляється в розвитку кроскультурних здібностей, які дозволяють молоді адаптуватися в різних культурних середовищах. З визнання суспільства полікультурним впливають два основні наслідки: 1) переосмислення уявлень про культурну цілісність (монолітність) суспільства, що включає відмову від спроби інтегрувати різні етнічні групи, тому що інтеграція передбачає "розгляд" у домінуючій культурі; 2) переосмислення поняття "культурного різноманіття": необхідність враховувати відносини домінування між різними культурами, аналізувати міжкультурні взаємини, а не лише стимулювати "інтерес до екзотичного" [1, с. 76].

Ніл Сільє виділяє чотири класа умінь. Перший клас умінь – здібність проникати в сутність чужої культури, робить необхідні висновки на основі матеріалу конкретних одиничних прикладів. Другий клас – це вміння розпізнавати культурну конотацію слів і фраз чужої мови. Третій клас – вміння відноситися до носіїв чужої культури і самої культури з емпатією, примати її с потрібною терпимістю. Четвертий клас – інтелектуальну допитливість, зацікавленість до чужої культури.

Американська вчена Ж.Гай підкреслює, що дуже часто вчителі мають низький рівень очікувань від студентів, пояснюючи це тим, що “культурне підґрунтя та орієнтація вчителів на культуру середнього класу впливає на допомогу в навчанні студентам. Це відбувається автоматично, підсвідомо, ненавмисно. Це їхні спільні культурні орієнтири, які роблять викладання більш суттєвим та особисто значущим. Відсутність цього фактору для студентів інших етнічних груп ставить їх у несприятливі умови для навчання” [5, с. 211]. Навчаючи, розвиваючи і виховуючи дитину, вчитель завжди є посередником між суспільством і дитиною, носієм і виразником цінностей, які лежать в основі суспільного життя [2, с. 111]. Важливо пам’ятати, що кожний окремий вчитель може позитивно впливати на кожного окремого учня. Вчителі, які спроможні встановити взаєморозуміння з учнями, можуть значно покращити сучасне становище. Саме взаємозв’язок між учителем та учнем є одним з найважливіших чинників, що впливають на навчальні досягнення тих, хто навчається.

У Вісконсіні відбувалася конференція, на якій були визначено визначені основні завдання щодо залучення нових педагогічних кадрів та покращення підготовки майбутніх учителів до роботи з полікультурною аудиторією, а саме: 1) переглянути та виправити існуючі програми та дослідження; 2) відновити програми для залучення представників меншин до професії, особливо на ранніх етапах становлення їхньої кар’єри; 3) забезпечити суспільну та приватну ініціативи в коледжах та університетах до залучення студентів різних расових, мовних та етнічних груп до професії вчителя; 4) забезпечити неупереджене та достатнє фінансування в суспільних школах, що зробить вчительську професію більш престижною та бажаною в усіх регіонах; 5) заснувати доступніші програми для успішних студентів вищої школи з метою залучення їх до цієї сфери раніше та зробити спробу оцінювання та надання кваліфікації на цих етапах; 6) виявити перешкоди для майбутніх учителів “іншого кольору” на шляху отримання ліцензії та розробити програми на допомогу в подоланні цих бар’єрів; 7) встановити

виважені та послідовні системи збору даних для забезпечення ясної картини умов, потреб та розвитку забезпечення кваліфікованої освіти вчителів для всіх майбутніх освітян; 8) провести дослідження обґрунтованості різних методів оцінювання якості вчителя; 9) дослідити альтернативні засоби виявлення вчительських навичок та знань; 10) дослідити та розробити різноманітні напрями та оцінки майбутніх учителів, які б відповідали кваліфікованому навчанню та вимогам ліцензування; 11) провести додаткове дослідження – чому вчителі залишають професію. Детально розглянути результати, базуючись на роках підготовки, якості підготовки, етнічній приналежності вчителя, демографічних характеристиках студентів, коштах на життя та інших факторах та зробити відповідні висновки та рекомендації; 12) оцінити ставлення студентів університетів та коледжів до вчительської професії та порівняти його з особистими професійними цілями [5, с. 69].

Отже підводячи підсумки, можна сказати, що полікультурна освіта передбачає розширення ідентичності особистості в змістовому плані і цим самим затокує основи освіти.

Література

1. **Ковальчук О.С.** Полікультурний підхід у сучасній шкільній освіті Росії: Дис. ... канд. пед. наук / О.С. Ковальчук. – К, 2004. – 189 с.
2. **Пуховська Л.П.** Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності / Пуховська Л.П. – К. : Вища школа, 1997. – 179 с.
3. **Фуллан М.** Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ / Фуллан М. – Львів: Літопис, 2000. – 269 с.
4. **Шафрикова А.В.** Мультикультурный подход в обучении и воспитании школьников: автореф. дис... канд. пед. наук / А.В. Шафрикова. – Казань, 1998. – 192с.
5. **Gay G.** Educational equality for students of color. – New York, 1997. – 280 p.

6. **ACTE** (American Association of Colleges for Teacher Education)
Windsread Conference 2003, Sept 'Preparing Teachers for Diverse students' // <http://www.eaccesseric.org>

Тkachova O.O.

Polycultural education as a factor of forming the tolerance of a personality

This article devoted to people's cognition of polyculture. It also deals with people's self-realization in the multicultural society. The author considers polycultural education as a way to resolve cross-cultural conflicts through openness and tolerance.

Key words: polycultural education, cross-cultural abilities, tolerance.

Відомості про автора

Ткачова Олена Олександрівна – викладач кафедри практики мовлення ЛНУ імені Тараса Шевченка. Основні наукові інтереси зосереджено навколо проблематики театральної педагогіки.